

**COMMISSIE VAN ADVIES  
INZAKE  
VOLKENRECHTELIJKE VRAAGSTUKKEN**



No. 1557

's-Gravenhage, 21 juli 1992

**TWEEDE RAPPORT VAN DE CAVV MET BETREKKING TOT HET VN DECENNIUM VAN  
HET INTERNATIONALE RECHT**

**Inleiding**

In de adviesaanvraag van 2 mei 1991 van de Minister van Buitenlandse Zaken is de Commissie van Advies inzake Volkenrechtelijke Vraagstukken (CAVV) gevraagd, jaarlijks voorafgaand aan de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, op basis van beschikbare informatie, als klankbord te functioneren terzake van ontwikkelingen die zich voltrekken in het kader van het VN Decennium van het Internationale Recht. Daarnaast zou de Commissie moeten nagaan welke initiatieven of voorstellen door Nederland ingediend dan wel gesteund zouden kunnen worden.

In Nederland is in verband met het VN Decennium in 1991 een Nationale Coördinatiegroep ingesteld. Hierin zijn opgenomen vertegenwoordigers van de CAVV, de Adviescommissie Mensenrechten en Buitenlands Beleid (ACM), de juridische faculteiten en het TMC Asser Instituut, de redacties van het Netherlands Yearbook of International Law (NYIL) en het Netherlands International Law Review (NILR), de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht (NVIR) en de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties (NVDN). De Coördinatiegroep, waarvan het Secretariaat wordt vervuld door dat van de CAVV, heeft ook in 1992 voorbereidende werkzaamheden verricht ten behoeve van de behandeling van dit onderwerp in de CAVV.

Het Eerste Rapport van de Commissie werd op 2 oktober 1991 aangeboden. Het thans voorliggende Tweede Rapport beoogt enerzijds een evaluatie en voortgangsrapportage te zijn van de in het Eerste Rapport neergelegde aanbevelingen en initiatieven, anderzijds wordt gewezen op een aantal nieuwe ontwikkelingen en suggesties die van belang kunnen zijn bij een zorgvuldige invulling vanwege Nederland van de activiteiten van dit Decennium.

Evenals bij de opstelling van het Eerste Rapport onderscheidt de CAVV een viertal invalshoeken van waaruit, wat Nederland betreft, aandacht wordt geschonken aan het Decennium van het Internationale Recht, te weten: de wetenschappelijke wereld, periodieke publikaties op het terrein van internationaal recht, verenigingen die op dit gebied actief zijn, alsmede de overheid.

Daarnaast heeft de Commissie gemeend eerst een aantal meer algemeen beschouwende opmerkingen te moeten maken omtrent voortgang, inhoud en afronding van het Decennium.

**Algemeen**

De Commissie constateert dat het VN Decennium van het Internationale Recht zich nog steeds in een stadium van planning en informatie-uitwisseling bevindt, zonder dat een concreet plan ter afronding voorligt. Hoewel operationalisering van de doelstellingen reeds in 1990 had moeten plaatsvinden zijn er naar het oordeel van de Commissie thans nog onvoldoende aanwijzingen dat een goede en succesvolle afronding kan worden gegarandeerd. Ook tijdens de Niet Gebonden Landen, de initiatiefnemers van het Decennium, worden weinig activiteiten waargenomen.

De Commissie is van mening dat Nederland in de Zesde Commissie van de Algemene Vergadering van de VN duidelijk naar voren dient te brengen dat benoefte bestaat aan een meer concrete invulling van het programma voor de tweede fase van het Decennium. De CAVV wijst in dit verband op een tweetal recent door haar uitgebrachte adviezen inzake het gebruik van geweld voor

humanitaire doeleinden en een mogelijke versterking van de rol van het Internationale Gerechtshof (IGH). Deze adviezen bevatten voorstellen die kunnen bijdragen aan een dergelijke invulling.

Wel is het verheugend dat het initiatief van Prof. R. Macdonald voor het World Network for International Law is besproken in de Zesde Commissie en daar een positief onthaal heeft gekregen. Het project kent een tweetal hoofdbestanddelen:

- a) uitwisseling van informatie aangaande activiteiten in het kader van het Decennium;
- b) publikatie en verspreiding van juridische studies.

De eerste resultaten zullen in augustus 1992 in een nieuwe periodiek (International Law Gazette) worden gepubliceerd; ook Nederlandse activiteiten zullen worden opgenomen.

Anderzijds hebben de discussies in de Zesde Commissie aangetoond dat thans binnen het kader van het Decennium meer nadruk zal moeten worden gelegd op een daadwerkelijke implementatie van volkenrechtelijke normen in de nationale wetgeving. Met name ontwikkelingslanden dienen hierbij technische bijstand te ontvangen.

In de opvatting van de Commissie zal het in algemene zin benadrukken van de noodzaak van implementatie bijdragen aan een grotere acceptatie van en respect voor volkenrechtelijke beginselen en normen. De Nederlandse Regering zou dit in de ogen van de Commissie dan ook moeten blijven benadrukken.

De Commissie is verder van mening dat de Nederlandse Regering er naar zou moeten toewerken in de loop van 1993 aan te geven welke concrete doelstellingen voor 1999 (de afsluiting van het Decennium) men wenst na te streven. De Commissie is voornemens, in het kader van de voorbereidingen van het Derde Rapport en in het licht van het eerder gestelde, een aantal concrete voorstellen te doen. Zij wijst erop dat m.n. de wetenschappelijke wereld hiervoor ideeën kan aan dragen die als zodanig als katalysator zouden kunnen dienen.

Tenslotte zij voor de goede orde opgemerkt dat, hoewel de activiteiten in het kader van het Decennium vooral betrekking hebben op het internationaal publiekrecht (volkenrecht), de Commissie er de voorkeur aan geeft te blijven spreken van het "Decennium van het Internationale Recht", opdat geen onnodige beperkingen worden geïmpliceerd.

## I Wetenschappelijke wereld

Vanuit de Nederlandse universitaire wereld zijn nog slechts enkele concrete plannen bekend met betrekking tot het Decennium. Vermeldenswaard is het initiatief van de Commissie Volkenrecht van het TMC Asser Instituut. Deze Commissie heeft besloten tot de samenstelling van een handboek volkenrecht dat gericht zal zijn op de Nederlandse rechtspraktijk. Dit handboek beoogt het eerste veelomvattende nederlandsstalig handboek te zijn sedert de publikatie van de handboeken van Francois (laatste druk verscheen in 1949) en Tammes (1973). Het ligt in de bedoeling dat het boek een gemeenschappelijk produkt zal zijn van een groep Nederlandse volkenrechtsdeskundigen onder begeleiding van een kernredactie.

Projecten gericht op de totstandkoming van regionale volkenrechtelijke handboeken (m.n. in de Derde Wereld) verdienen ondersteuning. Indirect dragen dit soort initiatieven immers bij tot het verzamelen van gegevens omtrent de statenpraktijk en verschaffen zij inzicht in de mate van doorwerking van volkenrechtelijke normen in nationale wetgeving.

De Commissie wijst er verder op dat het British Institute of International and Comparative Law tezamen met de Universiteit van Parijs (XIII) en het I.U.H.E.I. (Genève) een netwerk heeft opgezet voor onderzoek naar de doorwerking van het internationale recht in het nationale recht. Een eerste organisatorische vergadering heeft inmiddels plaatsgevonden. De Universiteit van Amsterdam en het TMC Asser Instituut zijn bij dit onderzoek betrokken.

Een aantal Nederlandse universitaire instellingen heeft inmiddels aangekondigd in de jaren 1994-1996 een serie conferenties te organiseren over belangrijke deelterreinen van het volkenrecht, met bijzondere aandacht voor de geschillenbeslechting op die terreinen. Hierbij zullen tevens de relevante werkgroepen van de Nederlandse Vereniging voor Internationaal Recht

(NVIR) worden ingeschakeld. Als mogelijke onderwerpen zijn genoemd: lucht- en ruimte recht, zeerecht, internationaal economisch recht, internationaal milieurecht, mensenrechten en humanitair oorlogsrecht.

Daarnaast heeft de Commissie met instemming kennis genomen van de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken aan zijn ambtgenoot van Onderwijs en Wetenschappen, waarin hij onder verwijzing naar het Eerste Rapport van de Commissie de aandacht vestigt op het belang van het onderwijs in het internationale recht als verplicht onderdeel van de juridische studie, alsmede het belang van het onderzoek in het internationale recht. De Minister van Onderwijs en Wetenschappen heeft dit op zijn beurt onder de aandacht van de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten (VSNU) gebracht. Uit de recente reactie van de VSNU hierop, stellende dat een internationaalrechtelijk vak reeds thans op grond van het Academisch Statuut (Artikel 83, d) onderdeel dient uit te maken van het doctoraal-examen Nederlands recht, blijkt dat het de VSNU niet duidelijk was dat het hier gaat om het internationaal publiekrecht (volkenrecht).

## II Periodieke publikaties

De redacties van het NYIL en de NILR hebben in positieve zin gesproken over de mogelijkheden die het Decennium biedt. Bij gelegenheid zal aan het Decennium aandacht worden besteed. Dankzij een inmiddels toegezegde overheidssubsidie van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking heeft men uitvoering kunnen geven aan het vorig jaar opgevatte plan te komen tot een schenking, gedurende een vijftal jaren, van een abonnement op de NILR en het NYIL aan een aantal uitgezochte instellingen in de derde wereld. Hiervoor zijn 30 universitaire instellingen en bibliotheken geselecteerd. Ook het Leiden Journal of International Law (LJIL) zal van deze mogelijkheid gebruik kunnen maken.

Ook kan melding worden gemaakt van het project van het LJIL om een nieuwe speciale uitgave te wijden aan het Decennium. Pogingen om deze editie ruime verspreiding te bezorgen -bijv. in de Zesde Commissie van de VN- moeten worden ondersteund. De Commissie is van oordeel dat een dergelijk project bij zal dragen aan een van de centrale doelstellingen van het Decennium, te weten de bredere verspreiding van de kennis van het internationale recht, met name in Oost Europa en de derde wereld. In dit verband wijst de Commissie eveneens op de mogelijkheid om in Nederlandse juridische vaktijdschriften als het Nederlands Juristenblad (NJB) en de NILR, ruimere aandacht te geven aan de jurisprudentie van het IGH.

De Commissie wil tevens wijzen op de inspanningen die vanuit Nederland geleverd worden om te komen tot de uitgave van een Asian Yearbook of International Law onder auspiciën van de in 1989 opgerichte, en op dit moment nog in 's-Gravenhage zetelende, Foundation for the Development of International Law in Asia. De verwachting is dat het eerste deel in de zomer van 1992 beschikbaar komt; het tweede deel zal in het voorjaar van 1993 verschijnen en het derde deel in het najaar van 1993. Mede dankzij financiële ondersteuning van de Minister van Ontwikkelingssamenwerking is het project goed van de grond gekomen.

Eveneens kan worden gewezen op de pogingen die vanuit Londen worden ondernomen om de publikatie van een African Yearbook of International Law te verzorgen.

## III Verenigingen

De NVIR zal nauw betrokken worden bij de coördinatie van de hierboven vermelde plannen tot het organiseren van een serie volkenrechtelijke conferenties in de jaren 1994-1996. De Commissie beschouwt deze initiatieven als waardevolle bijdragen aan de invulling vanwege Nederland van de activiteiten in het kader van het Decennium. Financiële ondersteuning van overheidswege wordt door de Commissie bijzonder wenselijk geacht.

De Commissie zou de NVIR de suggestie willen doen te onderzoeken of, en in welke vorm, een prijs zou kunnen worden ingesteld voor een scriptie of proefschrift op het terrein van één van de hoofddoelstellingen van het Decennium. Ook zou onderzocht moeten worden op welke wijze de ontwikkeling van verenigingen voor internationaal recht in de Derde Wereld, vanuit Nederland gestimuleerd kan worden.

In het kader van de International Law Association (ILA) -waarbij de NVIR is aangesloten-, is inmiddels het plan opgevat om o.l.v. Crawford en Jennings een werkgroep van ca. 20 veelbelovende, voornamelijk uit derde wereldlanden afkomstige, jonge wetenschappers samen te stellen met het doel middels een gezamenlijke studie bij te dragen aan de verwerkelijking van een aantal Decennium-doelstellingen. De Commissie is van mening dat de Nederlandse Regering dit project dient te ondersteunen.

Ook zal de ILA streven naar een versterking en uitbreiding van de zogenaamde "regional branches". De Commissie is van mening dat deze ontwikkeling gestimuleerd moet worden. Een nieuw project van de ILA betreft het oprichten van zogenaamde "handboek bibliotheken" voor de juridische adviseurs uit ontwikkelingslanden. In samenwerking met een aantal uitgevers van volkenrechtelijke literatuur zal, voor het eerst in 1993, een pakket bestaande uit een aantal geselecteerde handboeken door de ILA ter beschikking worden gesteld.

De Commissie wijst er verder op dat de in Nederland aanwezige volkenrechtelijke studentendisputen bij de implementatie van het Decennium nauwer betrokken zouden moeten worden. Eventuele initiatieven in dit verband verdienen ondersteuning. Daarnaast dient de Nederlandse Regering naar het oordeel van de Commissie in relevante internationale fora als UNESCO en VN aandacht te vragen voor het belang van het onderwijs in het internationale recht. Ook zou onderzocht moeten worden op welke wijze de ontwikkeling van verenigingen voor internationaal recht in de derde wereld, vanuit Nederland gestimuleerd kan worden.

#### IV Overheid.

In het periodiek overleg van de juridisch adviseurs in het kader van de Raad van Europa is besloten tot de instelling van een uit acht leden bestaande werkgroep o.l.v. de Nederlandse JURA om te komen tot een uitgave van de statenpraktijk op een aantal deelterreinen van het internationaal recht (statenopvolging en erkenning) van de lidstaten. Ook het TMC Asser Instituut is bij het project betrokken. In eerste instantie zal een beperkt aantal in het verzamelen en bewerken van gegevens deskundige instituten en personen tezamen gebracht worden om aan te geven op welke wijze een dergelijk project moet worden opgezet. Naar de mening van de Commissie dient de Minister van Buitenlandse Zaken een dergelijk project te bevorderen. Toegang tot gegevens omtrent statenpraktijk wordt als zeer belangrijk beschouwd.

Op verzoek van Guatemala werd in 1990 op de agenda van de VN opgevoerd het onderwerp "Conciliation Rules of the United Nations". Dit onderwerp werd vervolgens ter behandeling naar de Zesde Commissie verwezen.

Guatemala heeft met indiening van dit voorstel de bestaande regels inzake conciliatie zoals deze zijn vervat in bilaterale, regionale en multilaterale verdragen, willen aanpassen en ontwikkelen, daarbij met name gebruik makend van het werk dat in het kader van het Institut de Droit International inzake conciliatie heeft plaatsgevonden. Ook is getracht aansluiting te verkrijgen bij de UNCITRAL regels. De conciliatie regels zouden kunnen worden gebruikt voor elk geschil.

Aangezien het vraagstuk van de vreedzame geschillenbeslechting centraal staat in het Decennium voor Internationaal Recht verdient het aanbeveling zorgvuldig na te gaan hoe verder met dit voorstel van Guatemala moet worden gehandeld. Nederland zou bij gelegenheid het belang van de verplichte voorlegging aan conciliatie moeten benadrukken; ook is het wenselijk dat door Nederland een duidelijk verband wordt gelegd met de regelingen en instellingen die reeds voorhanden zijn in het kader van de Haagse Verdragen van 1899 en 1907. De initiatieven van de huidige Secretaris Generaal van het Permanente Hof van Arbitrage tot reactivering en actualisering van Hof en Internationaal Bureau verdienen daarbij vermelding en steun. In dit verband wijst de Commissie op de recente voorstellen van een door de Secretaris Generaal ingestelde Expert Groep met als doel te komen tot een verbetering en aanpassing van de onderhavige arbitrage- en procedure regelingen. Nederland zou zich m.n. op de inhoud van de beschikbare geschillenbeslechtingsprocedures moeten richten en daarbij nagaan of er een concrete bijdrage aan verdere rechtsvorming kan worden gegeven. De Commissie is voornemens in haar Derde Rapport in het bijzonder hieraan aandacht te besteden.

In het kader van een verdere rechtsvorming op basis van de Haagse Verdragen van 1899 en 1907 beveelt de Commissie aan voort te gaan met de reeds door Nederland ondernomen initiatieven terzake van de bescherming van het milieu ten tijde van gewapende conflicten in de Zesde Commissie en de voorbereidende vergaderingen van de ENMOD Review Conferentie. Ook het door Nederland in het kader van de UNESCO geïntroduceerde voorstel te komen tot een verdere rechtsontwikkeling terzake van de bescherming van culturele erfgoederen in tijden van gewapende conflicten (Haags Verdrag van 1954) wordt door de Commissie als een waardevolle bijdrage verwelkomd.

De Commissie vestigt de aandacht op de voorstellen die door Nederland in de afgelopen jaren - tot nu toe tevergeefs - zijn gedaan in de Zesde Commissie ter verbetering van de procedure van de internationale wetgeving, bijvoorbeeld met betrekking tot de implementatie en amendering van verdragen. Wellicht kan gezien worden, eventueel in samenhang met het Advies van de Commissie uit 1979 inzake de totstandkoming van multilaterale verdragen, in hoeverre deze voorstellen nog steeds voldoende actueel zijn om weer ter tafel te worden gebracht. Ook de subsidie verlening vanwege het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking aan derde wereldlanden ter verbetering van de nakoming en uitvoering van multilaterale verdragen mag niet onvermeld blijven.

De Commissie wil verder nog wijzen op het belang van de suggestie welke eveneens tijdens het eerder genoemd overleg in het kader van de Raad van Europa werd gedaan, namelijk om lidstaten van de VN aan te schrijven met het verzoek om hun standpunt over de aanvaarding van de verplichte rechtsmacht van het IGH kenbaar te maken, en met name voor zover staten deze rechtsmacht nog niet hebben aanvaard, of met reserves hebben aanvaard, na te gaan of deze positie kan worden heroverwogen. In dit verband kan eveneens worden verwezen naar het gestelde in het recente advies van de CAVV inzake de rol van het IGH. Ook zou in de ogen van de Commissie aandacht moeten worden gevraagd voor de omstandigheden waaronder het IGH thans opereert en functioneert.

Ter voorkoming van een te grote proliferatie van fondsen en budgetten ten behoeve van de diverse, in het kader van het Decennium, door Nederland ondernomen activiteiten, beveelt de Commissie aan te komen tot het instellen van één budget zijdens de overheid. Op deze wijze kunnen de doelstellingen van het Decennium op een efficiënte en zorgvuldige wijze zijdens Nederland worden uitgedragen.

Tenslotte beveelt de Commissie de Minister van Buitenlandse Zaken aan dat Nederland tijdens de jaarlijkse behandeling van dit onderwerp in de AVVN voortgaat als medesponsor op te treden van eventuele resoluties teneinde de Nederlandse positieve opstelling terzake te blijven benadrukken.

-----